

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. Нено Павлов
доктор на икономическите науки

Относно: конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ в научна област „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.8. Икономика (Социоикономика, Икономически анализ на правото – на български и английски език), обявен за нуждите на Софийски университет „Св. Климент Охридски“, ДВ, бр.93/26.11.2019 г, съгласно Решение на Академичния съвет.

Позиция на представящия Рецензията: член на Научно жури по процедура за заемането на академичната длъжност „доцент“, професионално направление „Икономика“, решение на ФС на Стопански факултет.

Кандидат за заемането на конкурсната академична длъжност „доцент“:
д-р **Милен Митев Велушев**, академичен преподавател в СУ „Св. Климент Охридски“.

Основание за написване на рецензията: Заповед № РД 38-17/13.01.2020 г. на Ректора на Университета и Решение на Научното жури от учредителното заседание.

Изисквания, относно формата и съдържанието на рецензията: Законът за развитие на академичния състав в Р България, Правилникът за приложението му, Правилникът за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“, академичните практики в рецензентската и оценъчната дейност при избор на „доцент“.

I. Кратка информация за кандидата в конкурса

Д-р Милен Митев Велушев е роден на 25.06.1972 г. в гр. София. Завършва средно образование в Седмо ЕСПУ в столицата (1990 г.). Придобива магистърска степен по финанси в УНСС (1996 г.). Присъдена му е образователната и научна степен „доктор“ след обучение в докторантура (20.07.2012-15.06.2015г.), ПН 3.8. Икономика в Стопански факултет на СУ. Специализира финанси и инвестиции в Джорджтаун Юнивърсити, САЩ (2001 г.).

Началото на академичната кариера на д-р Велушев се свързва със заемането от 1999 г. на позицията хон. асистент в Лесотехнически университет, София, а от 15.09.2015 г. до момента – гл. асистент в СУ „Св. Климент Охридски“. Кандидатът придобива професионален практически опит на позициите директор валутни операции (1993-2006 г.), данъчен експерт в ГУДА при МФ (1997 г.), управител на дружества (2005-2009 г.), синдик (1998 г. до момента), консултант в областта на корпоративните финанси (2010 г. до сега).

Владее писмено и говоримо английски и руски език.

Научните интереси на кандидата са в областта на класическата икономика, поведенческата икономика, социоикономиката и икономическия анализ на правото.

Обобщената биографична справка представя кандидата като **доказан академичен преподавател с богат практически опит, ясно изразени кариерни ориентири и изследователски компетентности в професионалното направление на откритата конкурсна процедура.**

Депозираната научна продукция и пакета от официални документи са законосъобразно оформени, **за целите на оценяването и вземането на решение относно избора на кандидата да заеме по трудово правоотношение академичната длъжност „доцент“.** В обявената процедура не съм установил формални и административни пропуски и нарушения.

II. Оценка на изследователската (творческа) дейност и научните резултати на кандидата

2.1. Обемна и структурна характеристика на научните публикации

Оценяваната научноизследователска дейност на д-р Велушев обхваща публикации от различни научни жанрове и академични дейности:

Първо, монографии – 2 бр. (20%) общо 311 стр.; *студии* - 3 бр. (30%), общо 71 стр., вкл. в реферирано Web of Science издание - 1 студия – общо 28 стр.; *студии в съавторство* – 2 бр. (20%), общо 64 стр.; *научни статии* – 3 бр., (30%), с общ обем от 21 стр., вкл. участие със секционни доклади в две конференции през последните три години.

Тематично публикациите покриват научни направления в класическата икономика, социоекономиката и икономическия анализ на правото.

Повечето от депозираните публикации /80%/ са самостоятелно разработени, с изключение на две студии в съавторство, където участието на двамата автори е разпределено поравно, съобразно действащия стандарт на СУ „Св. Климент Охридски“. По-голяма част от публикациите са на български език - 8 бр., а на английски език - 2 бр.

Второ, цитирания на авторови произведения, оценяващи отношението и интереса на изследователската общност към разработваната проблематика и постигнатите научни резултати. От представената Справка се установяват цитирания в монографични издания и колективни томове с научно рецензиране, формиращи общо 65 точки, превишаващи националните и вътрешните университетски наукометрични изисквания (Таблица 1).

Констатацията ми е, че тематиката на научноизследователската дейност на д-р Велушев е фокусирана изцяло върху професионалното направление, по което е обявен конкурс. Тя е изпълнена след придобиването на образователната и научна степен „доктор“.

Резултатите от научните изследвания са в достатъчна степен оповестени, познати и оценени от академичната и експертната общност в рамките на реализирания общ брой публикации, както и чрез участие в научни форуми и дискусии с национално и международно участие.

Обобщаващата ми оценка е, че в своята цялост и съдържание представените за оценяване публикации отговарят на изискванията на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Университета. Представен е и хабилитационен труд, с което коректно се изпълняват изискванията на чл. 29, ал. 1, т. 3 от ЗРАСРБ за заемането на академична длъжност „доцент“.

2.2. Количествена оценка на съответствието с минималните наукометрични национални и университетски изискванията

На основание информацията в приложената Справка за изпълнението на минималните наукометричните изисквания за заемането на академичната длъжност „доцент“ в професионално направление „Икономика“ при СУ „Кл. Охридски“ потвърждавам, че както по отношение на отделните групи показатели, така и сумарно д-р Велушев надвишава минималния брой (400) точки по държавния и университетския стандарт чрез акумулираните общо **435 точки**, на основание представената за оценяване научна продукция и академични дейности по процедурата (Таблица 1). В нея не се откриват непокрити количествени критерии. Мнението ми е, че адекватно, акуратно и добросъвестно са приложени отделните групи показатели и национални критерии за количествено оценяване научната стойност на публикационната дейност на кандидата.

Таблица 1. Покриване на минималните наукометрични национални изисквания и изискванията на Правилника на Университета от публикациите и научната дейност

Група показатели	Минимални изисквания (точки)	Резултати на кандидата (точки)
А	50	50
В	100	100
Г	200	220
Д	50	65

2.3. Оценка на представен монографичен труд или равностойни публикации в специализирани научни списания

Според ЗРАСРБ кандидатите за заемане на академичната длъжност „доцент“ се оценяват по съвкупност от критерии и показатели за научно-изследователската дейност. Приемам за убедителна академична изява и научна коректност *депозираните публикации от кандидата и справката с научни приноси.*

Монографичният труд на д-р Велушев е на тема „Анализ на пазара на образование: особености на българската образователна система“, Академично издателство „Ценов“, Свищов., 2019г. Той е в обем на 173 печатни страници, структуриран в: увод – 4 стр, две глави – 119 стр., заключение – 7 стр., използвана литература – 6 стр., включваща 14 произведения на кирилица, 54 на латиница и приложения – 24 стр.

Авторовата **изследователска теза** е твърде амбициозна – да се докаже, че концепцията за държавно регулирана и финансирана образователна система в съвременните демократични общества с пазарна икономика, предполага наличието на повече заинтересовани държави от процеса на образование, отколкото идентифицира съществуващата икономическа теория. На базата на заинтересованите страни е възможно да се идентифицира възможността за съставяне на равновесен модел на съвременния пазар на образование. Чрез него на база комплексния подход могат да се анализират и оценяват политическите, финансовите, социалните, институционалните и морално-етичните аспекти на рисковете, въздействащи върху развитието на всяка образователна система и

нейното качество, в т.ч. и в България.

Дефинираната първа изследователска хипотеза е, че съвременната икономическа теория за образованието не отчита достатъчно обхватно всички съществени особености на икономиката на знанието и най-вече ролята на държавата в предлагането на образователни услуги. Втората хипотеза подчертава, че интересите на държавата при реализиране процеса на образование не са тъждествени с обществените потребности и интереси в областта на качеството на предоставяното образование. На тази основа авторът извежда и третата хипотеза, че държавно регулираното образование осигурява сложна по състав и характер услуга, на чийто пазар се наблюдава както асиметрична и непълна информация, така и ограничена рационалност на потребителите. Водещата цел на автора е да обоснове разработването на реалистичен модел на пазара на образование, посредством който да се анализира пазарното равновесие и възможността за повишаване ефективността на използваните ресурси.

Направеният детайлен анализ на системите на средно и висше образование в България може да се приеме за емпирично потвърждаване валидността на изведените изследователски хипотези в монографията.

На вниманието на научната общност, на политическата и управленската практика, кандидатът представя монографично изследване с конкретни резултати, имащи характер на научни и научно-приложни постижения в следните насоки:

Първо, допълването, доразвитието и обогатяването на водещи теоретични постановки в областта на пазара на образование, на съдържанието и комплицираността на образователната услуга като пазарен продукт, сложността и комплексността на образованието като предмет на пазарна трансакция.

Второ, допълването и обобщаването в дискуссионен ракурс на концепцията за заинтересованите страни в процеса на образованието, на база знанието в икономически, социологически, политически и философски теории, идентифициращи специфичната дейност на четири различни икономически агента: държавата, управляващият елит, родителите и учениците. Идентифицират се основните характеристики, по които се обособяват техните мотиви за участието им на пазара. При обсъждането на мотивите на търсещите образование, освен значението на социоикономическия статус е използвана и теорията на инвестициите, като се анализират трудностите в определянето на подходящия дисконтов фактор, чрез който потребителите на услугата могат да се ориентират в търсеното количество и желаното качество на услугата.

Трето, опитът за разпознаването, осмислянето и идентифицирането на мотивите на предлагащите образование, чрез паралела между държава и управляващ елит, представен по убедителен начин още от Хобс. Паралелът дава основание за тезата, че по отношение на качеството на предлаганата образователна услуга държавата и управляващият елит имат различни интереси. Кандидатът счита, че именно комбинацията от тези интереси (на двата компонента) определя качеството на предлаганата услуга в образователното пространство. Следователно, от едната страна поставя компонентът „индоктриниране“ на подрастващите, с цел да приемат и да се приспособят към статуквото, а от другата страна, компонентът „формиране на човешки капитал“, с цел да се насърчава икономическия растеж. Това д-р Велушев оценява като „установена технология за предоставяне на държавно регулирано образование“.

Четвърто, лансираната авторова идея за балансирано установяване системното място на учителите, като се отчита функционалната им трансмисионна роля, посредством която налаганата от управляващия елит комбинация от индоктриниране и формиране на човешки

капитал следва да достигне до обучаваните. На тази основа, авторът прави ключовия извод, че тази трансмисионна роля може да коригира административно наложената комбинация в качеството на образованието, като я променя или в посока на индоктриниране или на формиране на човешки капитал. Предложението е образователната система да излезе от контрола на изпълнителната власт и да придобие независимост, по подобие на съдебната система, за да се ограничат свръхрегулациите и неотчитането на психосоциалните аспекти на развитието на учениците при разработването на учебните програми и планове.

Пето, предложените методически схеми и инструментариум за анализ, оценка и аргументирано представяне с доказателствени факти и актуална емпирична информация на новите предизвикателства пред системата на висше образование в България. Тяхното решаване кандидатът за „доцент“ обосновава с необходимостта от фундаментални промени в нормативната уредба, смяната на модела на държавното финансиране на висшите училища, базирано на броя на обучаваните студенти, радикалното реформиране на стратегическата държавна политика по подобряване на качеството и стимулирането на научната дейност във висшите училища.

Шесто, със стратегическа насоченост са предложението на автора по отношение на важни основополагащи документи за регулативни въздействия върху развитието на висшето образование. В този аспект, заслужава внимание комплексният анализ на Стратегията за развитие на висшето образование в България за периода 2014-2020г. Водещите констатации са, че повечето от предвидените дългосрочни мерки за подобряване качеството на висшето образование като цяло са неефективни, а някои от тях и неприложими, че Стратегията не отчита в пълна степен специфичните дългосрочни проблеми и не довежда до реализацията на предварително декларираните целеви резултати.

2.4. Съдържателна характеристика и оценка на научните публикации извън хабилитационния труд

В публикациите извън хабилитационния труд кандидатът изследва съществуващи теоретични постановки, реални процеси и решения в практиката, подкрепени с отговор на приложни въпроси, свързани с научното направление на конкурса. Конкретните резултати, имащи характер на научни и научно-приложни постижения, извън монографичния труд могат да се резюмират в следните направления:

1. Приложеният логически подход и инструментариум за комплексен анализ на поведението на мултинационалните компании на територията на приемащи недостатъчно развити страни. Становището на д-р Велушев е, че това поведение е твърде специфично и зависи главно от особеностите на инвестиционната среда в приемащата държава. Неговото заключение е, че всяка пряка чуждестранна инвестиция се нуждае от комбинация инвестиционни дейности, реализиращи икономии от мащаба, сравнителни предимства или пазарни провали в страната-домакин.

2. Направените емпирични обобщения и констатации за преките и портфейлните чуждестранни инвеститори по отношение на основната им характеристика: очаквана възвръщаемост от инвестицията. Приносен характер има опитът за моделиране възвръщаемостта на двата типа чуждестранни инвеститори, за аргументирането на закономерността, че преките чуждестранни инвеститори ще се стремят към по-висока норма на възвръщаемост, чрез упражняването на пълен контрол върху инвестицията, с цел минимизиране на поетите специфични рискове. Кандидатът защитава хипотезата, че при поведението на портфейлните чуждестранни инвеститори, частта от възвръщаемостта, свързана с упражняването на пълен контрол ще бъде „жертвана“ за сметка на отказ от контрол

и диверсифициране на специфичния риск. Той защитава изводът, че двата типа чуждестранни инвеститори ще имат различна норма на изискуема възвръщаемост и това обстоятелство ще повлияе основно върху локационния избор на чуждестранните инвестиции.

3. Обстоятелственият сравнителен анализ на концепцията за хетерогенността на мултинационалните компании, аргументираща способността им да генерират по-висока норма на възвръщаемост в преките си чуждестранни инвестиции и идентифицирането на двата източника на тази възвръщаемост: икономите от мащаба и X-ефективността, дължаща се на „експлоатация“ на пазарните провали в страната-домакин.

4. Направеният дълбочинен анализ и обобщения в самостоятелна научна студия на процедурата по затварянето на Корпоративна търговска банка. Акцентът се поставя върху актовете на УС на БНБ за затварянето на банката, обработените капиталови потоци в платежния баланс и статистиката за кредитната активност, за да се установи действителния мащаб на икономическите последици и необходимия ресурс, за справянето с възникналото недоверие на фирмените кредитополучатели към банковата система.

III. Оценка на учебно-преподавателската дейност

Като преподавател в Стопански факултет гл. ас. Велушев упражнява достатъчна по обем аудиторна и извънаудиторна учебно-педагогическа заетост в редовна, задочна и дистанционна форма на ОКС „Бакалавър” и ОКС „Магистър”, в рамките на следните академични курсове, свързани с обявената тематика на конкурса: „Моделиране на финансови процеси в start-up фирми“; „Икономически анализ на правото“; „Лични финанси“; „Нови икономически явления“; „Въведение в икономическата теория“ „Микроикономика“ (магистри); „Микроикономика I“ (английски език).

В съответствие с представената справка през последните три поредни учебни години /2016-2017; 2017г.– 2018; 2018 – 2019 г./ той реализира средногодишна натовареност 435 академични часа аудиторна заетост и 112 часа извънаудиторна заетост. Регистрира научно ръководство на 5 и рецензии на 6 магистърски тези. Администратор е на магистърска програма „Икономика и право“.

Описаната преподавателска и учено-методическа работа представят кандидата като подготвен и квалифициран **преподавател, с възможности да продължи да развива своя потенциал на качествено по-високо академично ниво след хабилитация.**

IV. Оценка оригиналността на представените трудове и достоверността на анализиранияте научни данни

Заклучението ми е, че независимо за какъв вид публикации става реч, в своята научно-изследователска дейност, кандидатът за „доцент“ проявява научна добросъвестност, професионална компетентност, умения да систематизира и критично да осмисля информацията и методологическите подходи в предметната област, да дефинира научни проблеми с насоки за решаването им, да свързва научните изследвания с практическата им приложимост. Ползваната информация е с висока степен на достоверност и не буди съмнения относно нейната релевантност. Представените научни публикации са лично постижение и продукт на изследванията на кандидата. Не съм установил преки и косвени данни за отклонения от нормата на научната етика и плагиатство по процедурата, уредени в ЗРАСРБ и Правилникът на СУ „Св. Кл. Охридски“.

V. Критични бележки и препоръки

В представените научни и научно-приложни трудове за участие в конкурса не бих могъл да посоча слабости, които да се отразят на заключителната, положителна оценка в Рецензията. Препоръката ми е резултатите от бъдещото научно творчество на кандидата да получават по-широка представителност и достъпност чрез повече публикации в авторитетни национални и международни научни издания, реферирани и индексирани в световни бази данни с научна информация, чрез участие в престижни международни конференции и експертни форуми от по-висок ранг в полза на читателите, обучаваните, управленската, политическата и законотворческата практика.

Заключение

Запознаването ми с кариерното развитие, представените конкурсни материали и научни публикации, анализът на тяхната актуалност, значимост, приноси постижения и съответствие с минималните наукометрични изисквания за научната им стойност са основание да потвърдя положителната оценка и предлага на почитаемите членове на Научното жури, д-р Милен Митев Велушев да бъде избран за заемането на академичната длъжност „доцент” по професионално направление „Икономика” (Социоикономика, Икономически анализ на правото – на български и английски език), научна област „Социални, стопански и правни науки” за нуждите на СУ „Св. Климент Охридски”, Стопански факултет.

София, 18.03.2020 г.

Проф. д-р ик. н. Нено Павлов